

УДК 342.7: 477

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2-1.40>

О. П. Мельничук

кандидат юридичних наук

РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

У роботі: 1) досліджено наукові джерела, в яких за різними критеріями здійснено класифікацію суб'єктів адміністративного права; 2) виявлені недоліки, що притаманні класифікаціям суб'єктів адміністративного права; 3) розкрито роль релігійних організацій в системі суб'єктів адміністративного права. Встановлено, що більшість класифікацій суб'єктів адміністративного права, які висвітлені в юридичній літературі, мають суттєві вади: а) ігнорують сучасний розвиток суспільних відносин в Україні та стан адміністративного законодавства; б) позбавлені практичного значення для сучасного адміністративного права; в) непропорційні за своїм змістовним наповненням. З'ясовано, що переважна більшість класифікацій суб'єктів адміністративного права, які представлені в наукових джерелах, не враховує специфіку релігійних організацій як учасників адміністративних правовідносин. Доведено, що для розкриття особливостей релігійних організацій як суб'єктів адміністративного права, найбільш прийнятною є класифікація, яка поділяє суб'єктів адміністративного права, в залежності від наявності чи відсутності у них владних повноважень, на дві групи: а) приватні особи; б) суб'єкти публічного адміністрування. Приватна особа це фізична або юридична особа, що діє від себе особисто, неофіційно та не має будь-яких владних повноважень. Суб'єкт публічної адміністрації це суб'єкт владних повноважень, який надає адміністративні послуги та здійснює виконавчо-розпорядчу адміністративну діяльність. Приватні особи поділяються в залежності від їх правового статусу на: фізичних осіб; фізичних осіб-підприємців; юридичних осіб приватної форми власності; громадські об'єднання; професійні спілки; політичні партії; органи самоорганізації населення; релігійні організації. Зроблено висновок, що релігійна організація є приватною особою в системі суб'єктів адміністративного права, яка може, по-перше, бути суб'єктом адміністративно-правових відносин, по-друге, виступати об'єктом публічного управління, і, по-третьє, бути суб'єктом адміністративно-делікатних відносин. В першому випадку, релігійна організація є учасником адміністративних правовідносин щодо реалізації своїх прав, наприклад, учасником адміністративної процедури щодо отримання дозволу на проведення релігійного обряду, в другому, – об'єктом реалізації повноважень органів публічної адміністрації, наприклад, щодо дотримання карантинних вимог, в третьому, – суб'єктом юридичної відповідальності, яка сьогодні не чітко відображена в національному законодавстві.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання відносин держави та церкви, релігійні організації, суб'єкти адміністративного права, класифікація суб'єктів адміністративного права.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Дослідження системи суб'єктів адміністративного права через аналіз представлених в юридичній науці класифікацій таких суб'єктів є важливим, по-перше, для розуміння процесу еволюції наукової думки як стосовно системи суб'єктів адміністративного права, так і стосовно крите-

ріїв класифікації таких суб'єктів, по-друге, для усвідомлення недоліків, які є розповсюдженими при класифікації суб'єктів адміністративного права, по-третьє, для розуміння специфіки адміністративно-правового статусу релігійних організацій в Україні.

Зазначені обставини свідчать про актуальність теми статті та про необхідність проведення подальших досліджень релігійних організацій як суб'єктів сучасного адміністративного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковане розв'язання проблеми та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття.

Характеристику релігійних організацій як суб'єктів адміністративного права у своїх наукових працях здійснювали В. Авер'янов, С. Архіпов, В. Бевзенко, М. Віхляєв, В. Галуцько, Н. Дараганова, М. Костів, П. Лютіков, Т. Мацелик, Р. Мельник, О. Миколенко, Я. Сандул, Ю. Фролов, С. Якубов та ін.

Однак у вітчизняній юриспруденції ґрунтовних досліджень, присвячених релігійним організаціям як особливим суб'єктам адміністративного права, замало. Такі дослідження мають бути складовою частиною доктрини адміністративного права.

Постановка завдань.

Основними завданнями, розв'язанню яких присвячена дана стаття, є наступні:

1. Дослідити наукові джерела, в яких за різними критеріями здійснено класифікацію суб'єктів адміністративного права.

2. Виявити недоліки, що притаманні класифікаціям суб'єктів адміністративного права.

3. Розкрити роль релігійних організацій в системі суб'єктів адміністративного права.

Виклад основного матеріалу. Стосовно системи суб'єктів адміністративного права також немає єдності поглядів в доктрині адміністративного права. В науковій літературі за останні двадцять років почергово використовувалися різні підходи щодо класифікації суб'єктів адміністративного права.

Наприклад, довгий час використовувався поділ суб'єктів адміністративного права.

Суб'єкти адміністративного права часом поділяються в залежності від правового положення особи на фізичних, юридичних та колективних суб'єктів. Так стверджується, що до фізичних осіб відносяться громадяни України, іноземці і особи без громадянства, до юридичних осіб – органи виконавчої влади, будь-які інші державні органи, органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян, підприємства, установи та організації, і до колективних суб'єктів – утворення, які не мають ознак юридичної особи, але тією чи іншою мірою наділені нормами адміністративного права певними правами і обов'яз-

ками, структурні підрозділи державних і недержавних органів, підприємств, установ, організацій, деякі інші громадські утворення [1, с. 183-185].

Ця класифікація має як переваги, так і недоліки. Зокрема, до переваг цієї класифікації можна віднести наступне:

по-перше, вона не відходить від традиційних уявлень про суб'єктів права, що використовується в теорії права, а саме, пропонує звичний для всіх поділ суб'єктів на фізичних і юридичних осіб;

по-друге, звертає увагу на особливості, які притаманні адміністративному праву, тобто акцентує увагу на тому, що суб'єктами цієї галузі права можуть бути не тільки юридичні особи, а й організації та структурні підрозділи, які за своїх правовим статусом не є юридичними особами.

Разом з тим, запропонована класифікація має і певні недоліки.

По-перше, із-за того, що ця класифікація не відходить від традиційних уявлень про суб'єктів права, які пропонує теорія права, вона віддалена від потреб та вимог адміністративного права, яке не наділяє, наприклад, всіх фізичних осіб певним набором однакових адміністративних прав та обов'язків. Якщо за будь-яким вибором взяти двох фізичних осіб, то помітимо, що при прискіпливому аналізі їхнього правового статусу адміністративні права та обов'язки цих осіб будуть збігатись лише у незначній частині, тоді як переважна частина конституційних чи цивільних прав і обов'язків буде співпадати. Пояснюється це тим, що набір адміністративних прав і обов'язків окремої фізичної особи завжди залежить від її положення в даний момент у суспільстві. Якщо така особа студент, то у неї буде і відповідний набір адміністративних прав і обов'язків. Якщо така особа займає посаду в органі публічної адміністрації, то у неї буде і відповідний набір службових прав і обов'язків. Тобто кожна фізична особа при визначенні її як суб'єкта адміністративного права потребує індивідуального підходу. Класифікація ж, яка нами аналізується, не враховує ці особливості та пропонує узагальнену теоретичну конструкцію суб'єктів права. Скажімо так, для розкриття зв'язку між досягненнями теорії

права та теорії адміністративного права ця класифікація буде мати науково-методологічне значення, а для розкриття особливостей суб'єктів адміністративного права – «ні».

По-друге, ця класифікація дає лише загальне уявлення про місце релігійних організацій у системі суб'єктів адміністративного права. Зміст Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» поділяє релігійні організації на два види: 1) релігійні організації як юридичні особи; 2) релігійні організації як структурні підрозділи більш загальної юридичної організації, яка є юридичною особою. Таким чином, релігійні організації розпорошені по двом групам суб'єктів – одна частина відноситься до юридичних осіб, а інша – до колективних суб'єктів.

Отже значення теорії права велике для розвитку юридичної науки. Власне теорія права орієнтує галузеві юридичні науки на здійснення досліджень за окремими і важливими напрямками. Разом з тим, важливо диференційовано підходити до використання розробок теорії права в галузевих дослідженнях. Наприклад, відомий теоретик С.С. Алексєєв поділяє суб'єктів правовідносин на наступні види:

1) індивідуальні суб'єкти, до яких відносяться: а) громадяни, тобто індивіди, що володіють громадянством даної країни; б) іноземні громадяни; в) особи без громадянства;

2) колективні суб'єкти, до яких відносяться різного роду некомерційні і комерційні організації: а) державні організації (державні органи, державні підприємства); б) приватні фірми; в) громадські об'єднання;

3) держава, державні та муніципальні установи, до яких відносяться: а) держава в цілому як суб'єкт міжнародного права або фінансових відносин по бюджету; б) державні та адміністративно-територіальні утворення (республіки, області, міста, тощо) [2, с. 76].

Позитивним в цій класифікації бачиться те, що вона відходить від архаїчного поділу суб'єктів права на фізичних і юридичних осіб. Цей поділ суб'єктів залишив сьогодні своє науково-методологічне значення тільки в галузях приватного права

(наприклад, в цивільному праві), тоді як в галузях публічного права (наприклад, в адміністративному праві) він має фрагментарну сферу використання, а тому не дозволяє пояснити всю специфіку системи суб'єктів адміністративного права. Разом тим, у запропонованій С.С. Алексєєвим класифікації відсутня чітка градація колективних суб'єктів на тих, що мають статус юридичної особи, і тих, що позбавлені такого статусу, але є учасниками окремих адміністративних правовідносин.

Слід зазначити, що класифікація суб'єктів адміністративного права на індивідуальних і колективних була достатньо розповсюдженою в спеціальній літературі починаючи з кінця 90-х років минулого століття до 2014 року. Наприклад, Я.М. Сандул зазначає: «Загальноприйнятним є те, що суб'єкти адміністративного права в загальному можна поділити на індивідуальні та колективні з подальшою класифікацією кожного із цих видів» [3, с. 102]. Ю.М. Фролов вважає, що до індивідуальних суб'єктів адміністративного права слід відносити таких, що уособлюються однією фізичною особою (людиною), яка, набуваючи статусу суб'єкта права, може виступати як громадянин, державний службовець тощо. До колективних же суб'єктів, Ю.М. Фролов відносить відносно усталені об'єднання людей, що характеризуються певним ступенем єдності волі та цілей, а також внутрішньою організацією [4, с. 70]. Д.М. Бахрах доповнює атрибути колективних суб'єктів такою ознакою, як «наділеність правом виступати у відносинах з іншими суб'єктами як єдине ціле, персоніфіковано» [5, с. 66].

Узагальнюючи думки Д.М. Бахраха та Ю.М. Фролова, можна дійти висновку, що колективні суб'єкти – це стійкі об'єднання людей, що характеризуються певним ступенем єдності волі та цілей, внутрішньою організацією, правом виступати у відносинах з іншими суб'єктами як єдине ціле, персоніфіковано. Таке визначення підходить як для релігійних організацій із статусом юридичної особи, так і для релігійних організацій, які не мають статусу юридичної особи.

В.М. Бевзенко, займаючись проблемами адміністративного матеріального і проце-

суального статусу суб'єктів з владними повноваженнями, запропонував за двома критеріями – а) участь у публічно-правових відносинах, б) обсяг і зміст повноважень, розрізнити три види суб'єктів:

1) фізичні, юридичні особи та колективні суб'єкти, які не наділені статусом юридичної особи. До таких суб'єктів В.М. Бевзенко відніс: а) громадян, іноземців, осіб без громадянства; б) підприємства, установи, організації усіх форм власності, об'єднання громадян; в) об'єднання людей, які мають право вступати у публічно-правові відносини. Характерною ознакою суб'єктів даної групи є те, що у публічно-правових відносинах вони реалізують лише суб'єктивні права з метою задоволення власних інтересів;

2) суб'єкти публічних повноважень. До таких суб'єктів, на думку В.М. Бевзенка, слід віднести суб'єктів публічних (невладних) повноважень, на яких, у випадках, передбачених законом, покладається виконання певних суспільно-державних обов'язків (наприклад, керівники вищих навчальних закладів, вчені та наглядові ради вузів, ректорати, деканати);

3) суб'єкти владних повноважень, до яких В.М. Бевзенко відніс: а) органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадових чи службових осіб; б) інших суб'єктів, які можуть здійснювати владні управлінські функції на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень [6, с. 101].

Одразу ж зазначимо, що ця класифікація корисна для загального розуміння суб'єктів з владними повноваженнями. Розвиток суспільних відносин призвів до виникнення ситуацій, коли керівники закладів вищої освіти реалізують публічні повноваження, є учасниками публічних відносин, але теорія адміністративного права не визнає їх суб'єктами адміністративного права лише на тій підставі, що вони не відносяться до системи суб'єктів публічного управління і не є суб'єктами, що реалізують державно-владні повноваження. Разом з тим, великий мінус цієї класифікації бачиться в тому, що вона до купи (в межах однієї групи) звела і фізичних, і юридичних осіб, і колективних суб'єктів, які не наділені статусом юридичної особи.

Таким чином в межах нашого наукового дослідження ця класифікація втрачає своє науково-методологічне значення.

Намагаючись розкрити взаємозв'язки між елементами системи суб'єктів адміністративного права, П.С. Лютіков констатує, що для адміністративного права характерна наявність значної кількості суб'єктів з різними повноваженнями, структурою і правовими властивостями, чим і обумовлене існування кількох варіантів їх класифікації. Суб'єктів адміністративного права, зазначає вчений, можна поділити: а) залежно від належності до державних структур (державні організації та їх представники і недержавні організації та їх представники); б) на суб'єктів колективних та індивідуальних; в) фізичних та юридичних осіб тощо» [7, с. 138].

Як бачимо, П.С. Лютіков перераховує вже проаналізовані нами класифікації суб'єктів адміністративного права. Більшість із них, як вже було доведено, або потребує додаткової деталізації з виділенням окремих підвидів, або ж взагалі не враховує специфіку релігійних організацій як суб'єктів адміністративного права.

Сучасне адміністративне право, керуючись поділом права на дві підсистеми – публічне і приватне право, пропонує поділ суб'єктів адміністративного права на дві великі групи: 1) суб'єктів публічного права; 2) суб'єктів приватного права. Наприклад, такі підходи до визначення суб'єктів адміністративного права використовує у своїх працях Р.С. Мельник. По-перше, вчений поділяє суб'єктів адміністративного права на дві групи: 1) приватні особи; 2) суб'єкти публічного адміністрування. По-друге, Р.С. Мельник пояснює, що для того, щоб бути суб'єктами адміністративного права, «приватні особи (громадяни України, іноземці, особи без громадянства (апатриди), юридичні особи приватного права тощо) володіють правосуб'єктністю (адміністративною правоздатністю, адміністративною дієздатністю та адміністративною деліктоздатністю). У суб'єктів публічного адміністрування (органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, органів влади Автономної Республіки Крим тощо) правосуб'єктність знаходить своє вираження у нормативно закріпленій за ними компе-

тенції, тобто в сукупності їхніх повноважень, що надаються їхніми нормативно-правовими актами для виконання покладених на них функцій» [8, с. 155-156].

Схожу позицію висловлюють і автори підручника «Адміністративне право України. Повний курс» (2018 р.). Вони теж пропонують поділяти суб'єктів адміністративного права, в залежності від наявності чи відсутності у них владних повноважень, на дві групи: а) приватні особи; б) суб'єкти публічного адміністрування. Разом з тим, пропонується детальна класифікація як приватних осіб, так і суб'єкти публічного адміністрування. Зокрема, приватні особи поділяються в залежності від їх правового статусу на: 1) фізичних осіб – громадян України, іноземців, осіб без громадянства; 2) фізичних осіб-підприємців; 3) юридичних осіб приватної форми власності (підприємства, установи, господарські товариства); 4) громадські об'єднання; 5) професійні спілки; 6) політичні партії; 7) органи самоорганізації населення; 8) релігійні організації [9, с. 110].

Отже класифікація суб'єктів адміністративного права на приватних осіб та суб'єктів публічного адміністрування, з подальшим уточненням підвидів цих основних двох груп, найбільш максимально враховує особливості релігійних організацій як учасників адміністративних правовідносин.

Також хочемо звернути увагу на зміст поняття «приватна особа» в контексті адміністративного права, який пропонують автори підручника «Адміністративне право України. Повний курс» (2018 р.). На їх думку, такий зміст складає певну тріаду: 1) приватна особа як суб'єкт адміністративно-правових відносин; 2) приватна особа як об'єкт публічного управління; 3) приватна особа як суб'єкт адміністративно-деліктних відносин [9, с. 108]. Тобто звертається увага специфіку адміністративних правовідносин, в яких приватна особа може приймати участь. Подібний підхід можна застосувати і до релігійних організацій як суб'єктів адміністративного права, адже, в першому випадку, вони є учасниками адміністративних правовідносин щодо реалізації своїх прав, наприклад, учасниками адміністративної процедури щодо отримання дозволу на проведення релігійного

обряду, в другому, – об'єктами реалізації повноважень органів публічної адміністрації, наприклад, щодо дотримання карантинних вимог, в третьому, – суб'єктами адміністративної відповідальності, наприклад, за порушення у сфері містобудівної діяльності [10].

Перш ніж перейти до аргументації власного бачення системи суб'єктів адміністративного права, яка максимально враховує специфіку релігійних організацій, хочемо звернутися ще до однієї класифікації суб'єктів адміністративного права виходячи з категорії «інтерес», тобто поклавши її в основу класифікації.

Так, у філософії «інтерес» переважно подають у вигляді реальної причини соціальних дій, подій, здійснень, що стоїть за безпосередніми спонуканнями індивідів, які беруть участь у цих діях, за певними соціальними групами чи класами [11, с. 213]. В.П. Сальникова пропонує у сфері права «інтерес» розглядати як вольове спрямування уваги суб'єкта на об'єкт (благо), визначений суб'єктом як засіб задоволення потреб [12, с. 164]. Л.М. Радченко звертає увагу на наступні особливості, що притаманні інтересу у співвідношенні з потребами особи:

- потреба і інтерес мають одну підставу, але потреба виступає як життєво необхідна функція суб'єкта, а інтерес включає в себе дану необхідність не безпосередньо, а як необхідність задоволення потреби суб'єкта;

- потреби, як спонукальна сила активності особистості впливають на неї не прямо, а опосередковано, через призму інтересів;

- інтереси спрямовані на ті соціальні інститути, від яких залежить розподіл цінностей і благ, що забезпечують задоволення потреб [13, с. 55-56].

Доречи, за цими критеріями можна було б розділити суб'єктів адміністративного права на три види:

- а) колективні суб'єкти – це ті особи, хто через участь в адміністративних правовідносинах реалізує потреби та інтереси певної спільноти. До таких суб'єктів належать і релігійні організації;

- б) індивідуальні – це ті, хто участю в адміністративних правовідносинах реалізує

лізує власні (індивідуальні) потреби. До таких суб'єктів відносяться і прихожани церкви, які або реалізують будь-які інші (не релігійні) потреби, або реалізація їх релігійних потреб не вимагає правового забезпечення;

в) держава, як така, що є уособником і виразником публічних, та державних інтересів. Наприклад, Україна формує і реалізує власну політику щодо релігії та церкви.

На можливість такого позиціонування системи суб'єктів адміністративного права вказує Т.А. Мацелик. Вона зазначає, що критерієм класифікації може бути ступінь участі в публічному управлінні і за цим критерієм виділяє суб'єктів, чий інтерес і права підлягають реалізації і захисту в публічному управлінні (громадяни, іноземці, особи без громадянства, біженці, підприємства, установи, організації, громадські об'єднання)» [14, с. 92]. Класифікація суб'єктів адміністративного права, яка запропонована І.А. Галаганом, теж заснована на наявності зацікавленості у вирішенні справи. За даним критерієм суб'єкти адміністративного права можуть бути поділені на:

1) осіб, які безпосередньо зацікавлені у вирішенні справи;

2) осіб, які наділені повноваженнями на вирішення справ, але не мають особистого інтересу у їх вирішенні [15, с. 14].

Хочемо зазначити, що використання інтересу, як критерію класифікації суб'єктів права, вважаємо можливим лише в межах процесуальних галузей (підгалузей) права. Наприклад, за цим критерієм суб'єктів адміністративного процесуального права завжди можна класифікувати на три групи: 1) суб'єкти, які мають процесуальну зацікавленість; 2) суб'єкти, які зацікавлені у результатах вирішення справи; 3) суб'єкти, які не мають ні процесуальної зацікавленості, ні зацікавленості в результатах вирішення справи.

В межах же матеріальних галузей права, на нашу думку, категорія «інтерес» не дозволяє розкрити всю специфіку сучасної системи суб'єктів адміністративного права.

Висновки та перспективи подальших розвідок. На підставі проведеного

аналізу системи суб'єктів адміністративного права, пропонуємо наступні висновки.

Більшість класифікацій суб'єктів адміністративного права, які висвітлені в юридичній літературі, мають суттєві вади:

- ігноруючи сучасний розвиток суспільних відносин в Україні та стан адміністративного законодавства намагаються описувати систему суб'єктів адміністративного права через класифікації, які є архаїчними та такими, що втратили свої методологічні властивості;

- використовуються загальнотеоретичні конструкції, які не мають практичного значення, адже позбавлені конкретики та не враховують окремі групи специфічних суб'єктів;

- іноді перевага надається суб'єктам публічного права, які поділяються на декілька видів та детально характеризуються, але, при цьому, до купи змішуються суб'єкти приватного права, що принижує їх роль у системі суб'єктів адміністративного права.

Переважає більшість класифікацій суб'єктів адміністративного права, які представлені в наукових джерелах, не враховує специфіку релігійних організацій як учасників адміністративних правовідносин. Іноді релігійні організації розбиті по різним класифікаційним групам, що, з одного боку, підкреслює неоднорідність їх адміністративно-правового статусу, а, з іншого, не дає можливість сприйняти релігійну організацію як цілісного суб'єкта адміністративного права.

Для розкриття особливостей релігійних організацій як суб'єктів адміністративного права, найбільш прийнятною є класифікація, яка поділяє суб'єктів адміністративного права, в залежності від наявності чи відсутності у них владних повноважень, на дві групи: а) приватні особи; б) суб'єкти публічного адміністрування. Приватна особа це фізична або юридична особа, що діє від себе особисто, неофіційно та не має будь-яких владних повноважень. Суб'єкт публічної адміністрації це суб'єкт владних повноважень, який надає адміністративні послуги та здійснює виконавчо-розпорядчу адміністративну діяльність.

Приватні особи поділяються в залежно-

сті від їх правового статусу на: фізичних осіб; фізичних осіб-підприємців; юридичних осіб приватної форми власності; громадські об'єднання; професійні спілки; політичні партії; органи самоорганізації населення; релігійні організації.

Таким чином, релігійна організація є приватною особою в системі суб'єктів адміністративного права, яка може, по-перше, бути суб'єктом адміністративно-правових відносин, по-друге, виступати об'єктом публічного управління, і, по-третє, бути суб'єктом адміністративно-деліктних відносин. В першому випадку, релігійна організація є учасником адміністративних правовідносин щодо реалізації своїх прав, наприклад, учасником адміністративної процедури щодо отримання дозволу на проведення релігійного обряду, в другому, – об'єктом реалізації повноважень органів публічної адміністрації, наприклад, щодо дотримання карантинних вимог, в третьому, – суб'єктом юридичної відповідальності, яка сьогодні не чітко відображена в національному законодавстві.

Список використаної літератури:

1. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. У двох томах. Том 1: Загальна частина / Ред. колегія: В.Б Авер'янов (голова) та ін. К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. 592 с.
2. Алексеев С.С. Право: азбука. – теория – философия: Опыт комплексного исследования «Статут», 1999. 712 с.
3. Сандул Я.М. До визначення категорії «суб'єкт адміністративного права». *Наше право*. 2014. № 7. С. 99-103.
4. Фролов Ю.М. Проблеми визначення та класифікації колективних суб'єктів адміністративного права. *Європейські перспективи*. № 4 (ч. 2). 2012. С. 67-72.
5. Бахрах Д.Н. Административное право: учебник для вузов. 3-е изд., пересмотр. и доп. / Д.Н. Бахрах, Б.В. Россинский, Ю.Н. Стариков. Москва: Норма, 2007. 816 с.
6. Бевзенко В.М. Особливості правового статусу суб'єктів владних повноважень в адміністративному процесі. *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 4. С. 99-105.
7. Лютиков П. Юридичні особи – суб'єкти адміністративного права: оновлені підходи до класифікації. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. № 1. С. 138-142.
8. Мельник Р.С. Загальне адміністративне право в питаннях і відповідях: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 308 с.
9. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко, С. Стеценко та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
10. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 14.10.1994. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 46. Ст. 411.
11. Философский энциклопедический словарь / Гл. ред.: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов. Москва, 1983. 836 с
12. «Интерес» в правовом контексте права. *Публичное, корпоративное, личное право: проблемы конфликтности и перспективы консенсуальности: мат. 5-й междунар. науч.-теорет. конф. (С-Пб., 2-3 декабря 2005 г.)* / Под ред. В.П. Сальникова, Р.А. Ромашова, Н.С. Нижник. Ч.1. С. 164-168
13. Радченко Л.М. Політичні інтереси: об'єктивно-суб'єктивна детермінація і механізми реалізації: дис. ...канд. політ. наук: 23.00.01. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2009. 192 с
14. Мацелик Т.А. Суб'єкти адміністративного права: поняття та система: монографія. Ірпінь: Видавництво Національного університету державної податкової служби України, 2013. 342 с
15. Галаган И.А. К проблемам теории правоприменительных отношений. *Государство и право*. 1998. № 3. С. 12-19.

Melnychuk O. Religious organizations in the system of subjects of administrative law

The article 1) studies scientific sources which classified the subjects of administrative law according to different criteria; 2) elucidates downsides peculiar to the classifications of the subjects of administrative law; 3) reveals the role of religious organizations in the system of subjects of administrative law. It is established the majority of classifications of the subjects of administrative law, which are available in scientific literature, have major shortcomings:

a) they ignore the development of social relations in Ukraine and the state of administrative legislation; b) they don't have practical relevance to the modern administrative law; c) they are disproportionate in their content. The author has found out that a bulk of the classifications of the subjects of administrative law, which scientific sources contain, doesn't take into account the specifics of religious organizations as the participants of administrative legal relations. It is proved that to specify the features of religious organizations as the subjects of administrative law, the classification distinguishing the subjects of administrative law given the availability or lack of powers into two groups is the most reasonable: a) individuals; b) public administration entities. A private person is a natural or legal person who acts on his behalf, informally and does not have any authority. A subject of public administration is a subject of power that provides administrative services and carries out executive and administrative activities. Depending on the legal status, individuals are divided into: natural persons; individual entrepreneurs; privately held entity; public associations; trade unions; political parties; bodies of self-organization of the population; religious organizations. The author concludes that a religious organization is a private entity in the system of subjects of administrative law which, firstly, may be a subject of administrative legal relations, secondly, an object of public administration, and, thirdly, a subject of administrative tort relations. In the first case, the religious organization is a participant in administrative legal relations towards the exercise of its rights, for example, a participant in the administrative procedure for obtaining permission to conduct a religious ceremony. In the second case, it is the object of the exercise of the powers of public administration bodies, for example, to comply with quarantine requirements, and in the third case – the subject of legal liability, which today is not clearly reflected in national law.

Key words: administrative and legal regulation of relations of state-church relations, religious organizations, subjects of administrative law, classification of subjects of administrative law.